

15-49 yaş arası annelerin anne sütü ile ilgili uygulamaları ve etki eden faktörler

Breastfeeding related practices of 15-49 years old mothers and influencing factors

Betül Battaloğlu İnanç¹

Özet

Amaç: Bu çalışmada, 15-49 yaş arasındaki annelerin bebeklerini besleme durumlarının ve emzirme konusundaki uygulamalarının saptanması ve etki eden faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Mardin Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi, Kadın Doğum Polikliniğine 1 Ekim–30 Kasım 2012 tarihleri arasında başvuran, 15-49 yaş arası kadınlardan basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen 330 anne çalışmaya dahil edildi. Amaca uygun olarak hazırlanmış bir anket, yüz yüze görüşme tekniği ile katılımcılara uygulandı.

Bulgular: Yaş ortalaması 28.2±5.2 olan kadınların %23.5'i anne sütünü ilk 6 ay, %24.4'ü 12 aya kadar, %40.8'i 24 aya kadar ve %11.3'ü 24 aydan fazla süre bebeklerine vermişlerdi. Kadınların %69.1'i ilk 6 ay, sadece anne sütü vererek bebeklerini beslemişlerdi. Bu besleme tarzı, annelerin eğitim düzeyi arttıkça artış göstermekteydi (p=0.017). Ek gıdaya 6 aydan sonra başlayanlar daha çok yüksek okul ve üniversite mezunları idi ve eğitim seviyesinin azalmasıyla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmasa da bu süreden sapmalar görülmekteydi (p>0.05) Yüksek okul ve üniversite mezunları anne sütü ile ilgili bilgileri daha çok ebe-hemşire ve doktordan alırken, eğitim düzeyi düştükçe bu bilgiler aile ve çevreden alınmaktaydı (p=0.018).

Sonuç: Annelerin büyük çoğunluğu bebeklerine anne sütü veremelerine karşın, eğitim düzeyi düştükçe ek gıdaya başlama yaşı konusunda yanlış uygulamalar artmaktadır. Öte yandan eğitim düzeyi düştükçe anne sütü verme süresi uzamaktadır.

Anahtar sözcükler: Anne sütü verme, besleme davranışı, bebek gıdası.

Summary

Objective: This study aimed to determine feeding behaviors and breastfeeding patterns of 15-49 years old mothers and to identify factors having impact on these practices.

Methods: Three hundred and thirty mothers (15-49 years old) were included in the study. They were selected by simple randomized sampling method among those women who applied to gynecology clinics at Mardin Maternity and Child Health Hospital, between 1st October and 30th November, 2012. A pre-prepared questionnaire was applied to the participants by using face to face interviewing technique.

Results: Of 330 mothers with mean age of 28.2±5.2 years, 23.5% gave breast milk to their babies until 6 months, with 24.4% until 12 months, 40.8% until 24 months and 11.3% over 24 months. The rate of exclusive breastfeeding in the first 6 months was 69.1%. Exclusive breastfeeding rate was higher among the mothers having higher educational level (p=0.017). Mothers who started to give complementary food to their babies after 6 months were mostly from vocational high schools and universities; as the educational level of mothers decreased, some statistically nonsignificant divergences from this encouraged practice were seen, significance (p>0.05). Mothers who were graduates from vocational high schools and universities, got information about breastfeeding mostly from health professionals. The source of information was family and close relatives/friends for the participants having lower educational level (p=0.018).

Conclusions: Although breastfeeding is a common practice among most of the participants, as the educational level decreases, starting complementary feeding at unrecommended months increase. On the other hand, as the educational level of mothers decreases, the period of breastfeeding prolongs.

Key words: Breastfeeding, feeding behavior, infant food.

Türkiye'de annelerin %96.7'si bebeğini emzirmektedir. Üstelik eğitim düzeyi, yaşı, yaşadığı yöre ne olursa olsun, bu oran çok değişmemektedir. An-

cak, bebeğini emzirmeye geç başlamak, ilk emzirmeden önce şekerli su gibi besinler vermek, ek besinlere erken ya da çok geç başlamak gibi hatalı uygulamalar, kaliteli bir em-

¹Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Yard. Doç. Dr., Mardin

zirme programını engellemektedir.^[1] Annelerin emzirmeye başlayamamalarına, çok kısa sürede vazgeçmelerine ya da beslenme açısından henüz gerek olmadığı halde ek gıdalara başlamalarına neden olan şey, genellikle sütün olmaması, az salgılanması veya yetmemesi veya anne sütünün normal bir bebeğin besin ihtiyaçlarını karşılamaya yetmeyeceği kaygısıdır.^[2]

Yaşamın ilk altı ayında tek başına anne sütü verilmesinin, bebeğin uygun büyüme ve gelişimini sağladığı, kanıta dayalı çalışmalarla gösterilmiştir. Anne sütü, 6-24 ay arasında da, özellikle protein ve vitamin gereksiniminin önemli bir kısmını karşıladığından, diğer gıdalar anne sütünün yerine geçecek şekilde değil, onu tamamlayıcı olarak verilmelidir. Anne sütü, altı aydan sonra enerji, demir, çinko başta olmak üzere, çeşitli besin öğeleri gereksinimini tam karşılayamadığından, 7-24 ay arasında emzirmenin tamamlayıcı beslenme ile birlikte doğru uygulanması vazgeçilmezdir.^[3] Ülkemizde, emzirme yaygın olmasına rağmen, ek besinlere erken ya da geç başlanması sonucu anne sütü ile besleme sürecinin yetersiz olduğunu ve anne sütü yerine verilen mamalarla bebekleri beslemenin önemli bir sorun oluşturduğunu düşünmekteyiz. Bu bağlamda çalışmamızda, ağırlıklı olarak Mardin merkez ilçe ve çevresinde yaşayan 15-49 yaş arasındaki annelerin bebeklerini besleme durumlarının ve emzirme konusundaki uygulamalarının saptanması, ve etki eden faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

15-49 yaş arası annelerin, anne sütü ile ilgili uygulamalarını ve etki eden faktörleri belirlemek amacıyla yapılan bu kesitsel ve tanımlayıcı tipteki çalışmanın evrenini, 1 Ekim-30 Kasım 2012 tarihleri arasında Mardin Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi Kadın Doğum Polikliniği'ne başvuran kadınlar oluşturmuştur. İki ay içinde polikliniğe başvuracak hasta sayısı, önceki performanslar dikkate alınarak 30000 olarak öngörülmüştür. Örneklem büyüklüğü yüzde 95 güven aralığında, 0.05 hata payı ve %30 beklenen prevalans ile 320 olarak hesaplanmış ve 350 olarak belirlenmiştir. Çalışmanın örneklemini oluşturan 350 kadın basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. İki ay boyunca, her gün dört poliklinikte saat 10 ve 14'te görülen birer hasta, çalışma için davet edilmiş ve böylece her gün 8 kadın ile görüşülerek 350 sayısına ulaşılmıştır. Onyediyi kadın çalışmaya katılmak istememiş, çocuğu olmayan üç kadın çalışma dışı tutulmuştur. Çalışmaya katılma oranı %94.3'tür. Çalışmaya dahil edilen annelere, araştırmanın amacı açıklanmış, araştırma hakkında yazılı ve sözlü bilgi verilmiş ve çalışmanın amacına uygun olarak hazırlanmış bir anket formu, yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Çalışmada kullanılan anket formu 11 sorudan oluşmaktaydı. Anket formunun ilk bölümünde, annelerin demografik özelliklerini belirlemek için yaş, eğitim ve ekonomik durumu, medeni hali, çocuk sayısı gibi sorular yer almaktaydı. Ayrıca çocuklarının beslenmesindeki tercihleri, ne kadar süre anne sütü verdikleri veya verilmesi gerektiği, ek gıdaya ne zaman geçtikleri veya geçilmesi gerektiği ile ilgili sorular sorularak annelerin bu konulardaki davranışları saptanmaya çalışıldı. Anne sütünün faydalarını nereden öğrendikleri, bilgi kaynakları arasında sağlık çalışanlarının olup olmadığı da araştırıldı.

Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamında ve bir istatistik paket programı (SPSS 15) kullanılarak değerlendirildi. Tanımlayıcı istatistiksel analizlerde yüzdeler, ortalama ve standart sapma; gruplar arası karşılaştırmalarda ise ki-kare testi ve Pearson korelasyon testi kullanıldı; $p < 0.05$ değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Araştırmaya katılan annelerin %42.4'ü (140 anne) 20-30 ve %35.5'i (117 anne) 31-40 yaşları arasındaydı. Yaş ortalaması 28.2 ± 5.2 olan katılımcıların %47.0'si (155 anne) ilk ve ortaokul, %23.1'i (76 anne) lise ve yüksek okul mezunu idi. Yüzyirmi sekiz annenin (%38.8) ailesinin gelir düzeyi 750 TL'nin altında, 111'nin ise (%33.6) 750-1500 TL arasındaydı. Annelerin çoğunluğu 6-9 (163 anne, %49.4) ve 2-5 (89 anne, %27.0) çocuk sahibiydi. Eğitim düzeyi azaldıkça, çocuk sayısı artmaktaydı ($r = -0.448$; $p < 0.001$). Ekonomik düzey ile çocuk sayısı arasında bir ilişki saptanmadı ($p > 0.05$). Çalışmaya katılan 330 annenin yaş gruplarına, eğitim durumlarına, gelir düzeylerine ve çocuk sayılarına göre dağılımı **Tablo 1**'de verilmiştir.

Çalışmaya katılan annelerin %94.3'ü (311 anne), bebeklerinin beslenmesinde anne sütünü, %3.0'ü (10 anne) hazır mamayı, geri kalanları ise (%2.7; 9 anne) kendi yaptıkları (pirinç unu, bisküvi çay, meyve püresi, çorbalar) mamaları tercih ettiklerini söylemişlerdi. Kendi yaptıkları mamayla besleme sıklığı, okuryazar olmayanlarda en yüksekti. Bebeklerine anne sütü veren annelerin 73'ü (%23.5) anne sütünü ilk 6 ay, 76'sı (%24.4) 12 aya kadar, 127'si (%40.8) 24 aya kadar ve 35'i (%11.3) 24 aydan daha uzun süre vermişlerdi. Eğitim düzeyi ve emzirme süresi arasında anlamlı bir ilişki olmasa da ($p > 0.05$), ilk ve orta okul mezunları daha uzun süre emzirmekteydi. Çocuk sayısı 2-9 arası olan kadınlarda anne sütünü 24 aya kadar verme daha sık olmakla birlikte, istatistiksel bir anlamlılık bulunmadı ($p > 0.05$). Kadınların eğitim durumu ve çocuk sayıları ile bebeklerine anne sütü verme süreleri arasındaki ilişki **Tablo 2**'de verilmiştir.

İlk altı ay yalnızca anne sütü verenlerin oranı %69.1 (215 kadın) idi. Yüzde 30.9'u (96 kadın) ilk altı ayda anne sütü ile beraber su, çorba ve mama kullanmışlardı. İlk altı

ay yalnızca anne sütü ile besleme, kadınların eğitim seviyesi arttıkça artış göstermekteydi ($\chi^2=15.452$; $p=0.017$). İlk altı ay yalnızca anne sütü veren 215 anneden 198'i (anne sütü veren tüm annelerin içinde %63.6) ek gıdalara zamanında (7. ayda) başlamıştı. Ek gıdaya zamanında başlayanlar daha çok yüksek okul ve üniversite mezunları idi ve eğitim seviyesinin azalmasıyla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmasa da bu süreden sapmalar görülmekteydi ($p>0.05$). Anne sütü veren tüm annelerin %4.2'sinin (13 anne) ek gıdaya başlama süresi ilk bir ay, %7.4'ünün (23 anne) 2-3 ay, %19.3'ünün (60 anne) 4-6 ay ve %5.5'inin ise (17 anne) 8-18 ay arasında idi. Ekonomik düzey ile ek gıdaya geçiş süresi arasında bir ilişki saptanmadı ($p>0.05$).

Anne sütünün yararları konusunda bilgi edinme kaynaklarını belirten 260 anneden 122'si (%46.9) aileden ve çevreden, 118'i (%45.3), anne sütü ile ilgili bilgileri sağlık çalışanlarından (doktor, ebe ve hemşire) ve 20'si ise (%7.8) TV ve yazılı basından edindiklerini bildirmişlerdi. İlk 6 ayda anne sütü dışında besin verenler, anne sütü ile ilgili bilgileri daha çok aileden ve çevreden almaktaydı. Yüksek okul ve üniversite mezunları anne sütü ile ilgili bilgileri daha çok ebe-hemşire ve doktordan alırken, eğitim düzeyi düştükçe bu bilgiler aile ve çevreden alınmaktaydı ($\chi^2=32.673$; $p=0.018$; **Tablo 3**).

Tartışma

Doğumdan itibaren sağlıklı ve dengeli beslenme anne sütü ile mümkündür. Sağlıklı nesillerin oluşması için, anneler anne sütü hakkında tam bilgiye sahip olmalı ve bebeklerin ilk altı ayda sıcak havalarda bile suya gereksinimlerinin olmadığı ailelere vurgulanmalıdır. Ülkemizde emzirme geleneksel bir olaydır; annelerin çoğu bebeğini

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

		Sayı	%
Yaş	<20	27	8.2
	20-30	140	42.4
	31-40	117	35.5
	41-49	46	13.9
	Toplam	330	100
Eğitim düzeyi	Okuryazar değil	60	18.2
	Okuryazar ama okul mezuniyeti yok	27	8.2
	İlkokul	100	30.3
	Ortaokul	55	16.7
	Lise	57	17.3
	Yüksek okul	19	5.8
	Üniversite	12	3.5
Toplam	330	100	
Ekonomik durum	750 liradan az	128	38.8
	750-1500 lira	111	33.6
	1501-3000 lira	82	24.5
	3000 liranın üzeri	9	3.1
	Toplam	330	100
Çocuk sayısı	1	38	11.5
	2-5	89	27.0
	6-9	163	49.4
	>10	40	12.1
	Toplam	330	100

emzirmektedir. Önemli olan bu geleneksel olayı, akılcı ve bilgi dolu tutumlarla sağlıklı ve doğru uygulanır biçime ulaştırmaktır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2008 verilerine göre Türkiye genelinde 2.17 olan doğurganlık hızı, Güneydoğu Anadolu'da 3.47 ve Doğu Anadolu'da 3.33'tür. 15-49 yaş arası kadınların or-

Tablo 2. Katılımcıların eğitim düzeyi ve çocuk sayılarına göre anne sütü verme süreleri*

Eğitim durumu	Anne sütü verme süresi				Toplam
	İlk 6 ay	12 aya kadar	24 aya kadar	24 aydan uzun	
İlkokulu bitirmeyen	20 (%23.3)	24 (%27.9)	30 (%34.9)	12 (%13.9)	86 (%100)
İlk ve ortaokul	38 (%24.5)	35 (%22.6)	67 (%43.2)	15 (%9.7)	155 (%100)
Lise ve yüksek okul	18 (%24.0)	18 (%24.0)	30 (%40.0)	9 (%12.0)	75 (%100)
Üniversite	1 (%10.0)	4 (%40.0)	5 (%50.0)	0 (%0.0)	10 (%100)
Toplam	77 (%23.6)	81 (%24.9)	132 (%40.4)	36 (%11.1)	326 (%100)
Çocuk sayısı					
1	8 (%22.9)	9 (%25.7)	15 (%42.8)	3 (%8.6)	35 (%100)
2-5	23 (%26.1)	26 (%29.6)	32 (%36.3)	7 (%8.0)	88 (%100)
6-9	37 (%22.7)	37 (%22.7)	69 (%42.3)	20 (%12.3)	163 (%100)
10 ve üzeri	9 (%22.5)	9 (%22.5)	16 (%40.0)	6 (%15.0)	40 (%100)
Toplam	77 (%23.7)	81 (%24.9)	132 (%40.5)	36 (%10.9)	326 (%100)

* $p>0.05$

Tablo 3. Katılımcıların anne sütü ile ilgili bilgileri edindikleri kaynaklar ve eğitim düzeyleri ile ilişkisi*

Bilgi kaynağı	Eğitim durumu				Toplam
	İlkokulu bitirmeyen	İlk ve ortaokul	Lise ve yüksekokul	Üniversite	
Aile ve çevre	48 (%67.6)	54 (%43.5)	19 (%33.3)	1 (%12.5)	122 (%46.9)
Sağlık çalışanı	21 (%29.6)	59 (%47.6)	33 (%57.9)	5 (%62.5)	118 (%45.3)
TV-yazılı basın	2 (%2.8)	11 (%8.9)	5 (%8.8)	2 (%25.0)	20 (%7.8)
Toplam	71 (%100)	124 (%100)	57 (%100)	8 (%100)	260 (%100)

* $\chi^2=32.673$; $p=0.018$

tanca ilk doğum yaşı 21.4 ve 15-19 yaş arası çocuk doğurmaya başlayan kadınların yüzdesi ise 5.9'dur.^[4] Çalışmamızda saptanan 20 yaş altındaki anne sayısı (%8.2), Türkiye ortalamasından yüksek olup, gelişmekte olan bölgelerde, ailelerin kültürel ve geleneksel değerlerle, çocuklarının evlenmelerini biran önce görme arzularının adölesan gebelikleri, erken yaş evlilikleri ve fazla çocuk doğurmayı artırdığını düşünmekteyiz.

TNSA 2008 yılı verileri, kadınların %18'inin eğitimsiz ve ilkokulu bitirmemiş olduğunu, %52'sinin ilköğretim birinci kademe, %9'unun ilköğretim ikinci kademe ve %21'nin lise ve üzeri eğitim aldıklarını göstermektedir. Ortanca eğitim süresi, Türkiye genelinde bölgelere ve yerleşim yeri tipine göre farklılaşmakla birlikte 4.6 yıldır.^[4] Çalışmamızın, annelerin eğitim durumlarını içerir bulguları, ülke geneliyle uyumlu olup, halen kadınların eğitim düzeyi ağırlıklı olarak ilköğretim ile sınırlı kalmakta ve bilgi düzeyi bu yelpazede sınırlanmaktadır.

Beklenildiği gibi, ilk evlenme yaşı ile eğitim düzeyi arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. En az lise mezunu olan kadınların ortanca ilk evlilik yaşıyla, eğitimi olmayan kadınların ortanca ilk evlilik yaşının farkı 5 yıldan daha yüksektir. Eğitim doğurganlık düzeyi üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir; eğitimi olmayan kadınların, ilkokul mezunu olan kadınlara göre 0.4 ve en az lise mezunu olan kadınlara göre de 1.1 daha fazla çocuğa sahip oldukları görülmektedir.^[4] Van'da yapılan bir çalışmada çocuk sayısının, artan eğitim düzeyi ile ters ilişkili olduğu bulunmuştur.^[5] Çalışmamız bölge ve ülke geneliyle uyumludur.

Türkiye'de ortalama emzirme süresi 15.7 ay, Doğu bölgelerinde ise 17.6 aydır. Doğu bölgelerinde yaşayan çocuklar ile anneleri ilköğretim birinci kademe düzeyinde eğitim almış çocuklar, daha uzun anne sütü alma sürelerine sahiptirler.^[4] Ülkemizde yapılan bazı çalışmalarda, çalışan annelerin, çalışmayanlara göre toplam emzirme sürelerinin anlamlı derecede daha kısa olduğu gösterilmiştir.^[6-9] Nijerya ve İran'da yapılan çalışmalarda da, okuryazar olmayan kadınların emzirme sürelerinin, okuryazar olan kadınlardan uzun olduğu tespit edilmiştir.^[5] Çalışmamızın bulguları da, az eğitilmiş annelerin anne sütü verme sürelerinin uzun olduğunu ortaya koy-

muştur. Eğitilmiş annelerin genellikle çalıştıkları düşünülürse,^[6] çalışmayanlara göre anne sütü verebilme imkanları sınırlıdır. Bu noktada yasal düzenlemelerle, toplum sağlığı açısından, emzirme sürelerini artırmaya yönelik uygulamalar desteklenmelidir. Anne sütü ile ilgili bilgilendirmelerde, başlama ve devam etme sürelerinin daha çok vurgulanması gerekir.

TNSA 2008 Raporuna göre, çocukların %97'si belirli sürelerle emzirilmektedir. Tek başına anne sütü ile beslenme, bebekler 2-3 aylık olduğunda %42, 4-5 aylık olduklarında ise %23.6'ya düşmektedir. 12-15 aylık çocukların %33'ü emzirilmemektedir, tüm çocuklar için ortanca emzirme süresi 16 aydır. Veriler ilk altı ay tek başına anne sütü alınımının, yeterli seviyeye ulaşmadığını göstermektedir.^[4] Amerika Birleşik Devletleri'nde, 2012 yılında, ilk 6 ay ve 12 ay anne sütü verme oranı sırasıyla %47.2 ve %25.5'e yükselmiştir.^[10] Ülkemizde başlangıçta tek başına anne sütü verilme oranının yüksek olmasına karşın, tamamlayıcı beslenmeye erken başlama eğilimi sonucu, bu değer aylar içinde giderek düştüğü görülmektedir. İlk 4 ay tek başına anne sütü alma oranı, Ünsal ve ark. tarafından %46.2, Tuncel ve ark. tarafından %33.3 ve Kutlu ve ark. tarafından %37.7 bulunmuştur.^[6,11,12] Van'da yapılan çalışmada, annelerin %8'i ek gıdaya başlama zamanını 0-1 ay, %8'i 2-3 ay, %13'ü 4-5 ay ve %71'i 6 aydan sonra uygun bulduklarını belirtmişlerdir.^[5] Çalışmamızın sonuçları bölge ve ülke verileri ile uyumludur. Annelerin bebeklerini sadece anne sütü ile besleme ve ek gıdaya geçme süreleri değişkenlik göstermektedir. Bebek dostu hastanelerin, emzirme ve anne sütünün önemi konusunda annelerde bilinç artışı oluşturma çabalarına karşın, uygulamada sapmaların olduğu gözlenmektedir.

Çalışmamızda sadece anne sütü veya anne sütü ile birlikte ek gıdaların tercihinde ekonomik durumun etkili olmadığı saptanmıştır. Bu sonuç Van'da^[5] yapılan çalışma da, kadınların anne sütünü tercih sebeplerinin, içinde buldukları ekonomik koşullarla ilişkili olmadığını göstermiştir.

Sonuç

Çalışmamızda, annelerin büyük çoğunluğunun bebeklerine anne sütü verdikleri saptanmıştır. Annelerin üçte ikisi ilk altı ay yalnızca anne sütü vermektedir. Eği-

tim düzeyi düşük olan anneler daha uzun süre anne sütü vermelerine karşın, ek gıdaya başlama konusunda yanlış uygulamalar yapmaktadırlar. Eğitim düzeyi arttıkça ilk altı ay yalnızca anne sütü verenlerin oranı artmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan anneler anne sütü ile ilgili bilgileri daha çok sağlık çalışanlarından almaktadır. Başta aile hekimleri olmak üzere tüm sağlık çalışanlarının, özellikle eğitim düzeyi düşük annelere yönelik bilgilendirme çalışmalarına önem vermeleri gerekmektedir.

Kaynaklar

1. Koruyucu Çocuk Sağlığında Beslenme ve Alternatif Tıp Uygulamaları Sempozyumu Sonuç Bildirgesi Kırıkkale, 6-8 Kasım 2008. <http://www.sosyalpediatri.org.tr/> Erişim Tarihi:14/11/2012
2. Türkmen T. Sağlık Bakanlığı Adına Konuşma. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 1991;34(4. anne sütü özel sayısı):267-72.
3. Yaman Özçelik B. Sağlık personeline yönelik anne sütünü tamamlayıcı beslenme eğitimi geliştirilmesi. T.C. İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü. Uzmanlık Tezi. İstanbul. 2012. 1-183.
4. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması, 2008. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı ve Avrupa Birliği, Ankara, Türkiye. www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2008/ Erişim Tarihi:13/11/2012
5. Atmaca B. Van Yöresindeki 15-49 yaş annelerin emzirme ile ilgili bilgi, tutum ve becerileri. Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı. Uzmanlık Tezi 2008. 1-30.
6. Ünsal H, Atlıhan F, Özkan H ve ark. Toplumda anne sütü verme eğilimi ve buna etki eden faktörler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2005;48:226-33.
7. Ertem IO, Akıncı Z, Ulukol B, et al. Socioeconomically advantaged infants attending a university well-child clinic in Ankara: are they breast-feeding optimally? *Türk J Pediatr* 2001;43:223-30.
8. Yılmaz G, Gürakan B, Akgün S, et al. Factors influencing breastfeeding for working mothers. *Türk J Pediatr* 2002;44:30-4.
9. Balcı E, Kondolot M, Horoz D ve ark. Anne sütü ile beslenme süresini etkileyen etmenler: Türkiye’de Kayseri ilinden kesitsel bir araştırma. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi* 2012;47:99-103.
10. Center for Disease Control and Prevention Breastfeeding Report Card- United States. <http://www.cdc.gov/breastfeeding/data> Erişim Tarihi: 14.11.2012
11. Tunçel E, Dündar C, Canbaz S ve ark. Bir üniversite hastanesine başvuran 0-24 aylık çocukların anne sütü ile beslenme durumlarının saptanması. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2006;10:1-6.
12. Kutlu R, Marakoğlu K. Anne sütüne başlama devam ve kesme zamanın değerlendirilmesi. *Marmara Medical Journal* 2006;19:121-6.

Geliş tarihi: 29.01.2013

Kabul tarihi: 03.03.2013

Çevrimiçi yayın tarihi: 01.04.2013

Çıkar çakışması:

Çıkar çakışması bildirilmemiştir.

İletişim adresi:

Yard. Doç. Dr. Betül Battaloğlu İnanç

Mardin Artuklu Üniversitesi

Sağlık Yüksekokulu, Mardin

e-posta: betulbattaloglu00@gmail.com